

INTERPRETAREA DREPTULUI DE STABILIRE PRIMAR AL PERSOANELOR JURIDICE ÎN JURISPRUDENȚA CURȚII DE JUSTIȚIE EUROPENE

Dumitru MELNIC

Libertatea de stabilire și libertatea de a presta servicii fac parte din principiile fundamentale ale dreptului Uniunii Europene.

Conceptul de „drept de stabilire”, așa cum este abordat în Tratatul UE, are o amplă sferă de acțiune, permițând persoanelor care au cetățenia sau naționalitatea UE să participe, în mod stabil și continuu, la viața economică din toate statele membre. Dreptul de stabilire este recunoscut și persoanelor juridice, care au fost înființate în conformitate cu prevederile legale ale unui stat membru și care s-au înregistrat, au sediul central de administrație sau principalul sediu de afaceri într-unul dintre statele membre ale Comunității. Astfel, ele pot să își exercite dreptul de stabilire conferit de către art. 48 al Tratatului prin înființarea unei agenții sau sucursale într-un alt stat membru. Cazurile *Commission vs France* 270/83 [1986], *Commerzbank* C-330/91 [1993], *Commission vs Greece* Cazul C-62/96 [1997] [1, 8].

Problema dreptului de stabilire primar al persoanelor juridice a fost discutată pentru prima dată în fond de către Curtea de Justiție Europeană în cauza *Daily Mail* din 1988. Compania *Daily Mail* a dorit să-și mute – din considerente fiscale – administrația centrală din Regatul Unit în Olanda. Trebuie să menționăm că reglementarea Regatului Unit a permis în momentul respectiv un asemenea transfer al administrației centrale, dar numai după obținerea în prealabil a unui aviz din partea organelor fiscale. Din moment ce *Daily Mail* nu și-a îndeplinit obligațiile fiscale, autoritățile britanice nu i-au acordat avizul necesar pentru transferul sediului. Ca urmare, compania a făcut trimitere la principiul libertății de stabilire, cuprinsă în art. 43 (52) și 48 (58) ale Tratatului de la Roma, argumentându-și cauza prin faptul că neacordarea avizului necesar transferului de sediu este în contradicție cu dreptul comunitar [2, p.29].

Ulterior, instanța juridică a demarat procedura acțiunii preliminare și a solicitat Curții de Justiție Europene interpretarea normelor juridice la care s-a făcut referire. Curtea de Justiție Europeană a trebuit să dea răspuns la întrebarea dacă prevederile privind libertatea de stabilire ale Tratatului sunt compatibile cu interdicția – din considerente fiscale – transferului sediului social al unei persoane juridice dintr-un stat membru în altul, dacă prin acest transfer societatea în cauză ar eluda plata impozitului pentru profitul și venitul strâns. Elementul-cheie al deciziei în cauza *Daily Mail* este afirmația cum că, spre deosebire de persoanele fizice, persoanele juridice (incluzând aici și societățile comerciale) sunt entități înființate în temeiul unei ordini juridice și astfel ele există exclusiv în baza acelor norme juridice ale sistemului de drept național care reglementează înființarea și funcționarea lor. Prevederile Tratatului de la Roma privind libertatea de circulație nu sunt în măsură să dizolve diferențele dintre sistemele de drept ale statelor membre și, ca urmare, aceste prevederi nu conferă dreptul unei societăți constituite și înregistrate în conformitate cu legislația unui stat membru să-și transfere administrația centrală în alt stat membru păstrându-și, în același timp, calitatea de persoană juridică în cazul în care autoritatea competentă nu-i acordă avizul. În opinia Curții, pentru soluționarea problematicii privind transferul sediului și păstrarea, în același timp, a calității de persoană juridică, ar fi nevoie de măsuri pentru armonizarea legislativă, și anume, de încheierea unei convenții între statele membre [3]. În cazul *Daily Mail* din 1988, Curtea Europeană de Justiție a reținut o poziție prudentă. Ea a afirmat atunci că societățile sunt entități a căror constituire și funcționare depinde, în mod necesar, de o lege statală, iar disparitățile existente între legislațiile statelor-membre cu privire la elementele de legătură utilizate în dreptul internațional privat societar nu au fost considerate ca un obstacol în calea libertății de stabilire.

Problema dreptului de stabilire primar a ajuns în fața Curții de Justiție Europene pentru a doua oară prin cazul *Überseering*. În esență, această cauză a vizat clarificarea dacă este compatibilă cu dreptul comunitar legislația germană – adeptă a principiului sediului – care determină calitatea juridică și procesuală a unei societăți după legislația statului unde se află sediul societății comerciale. *Überseering*, societatea în cauză a fost înregistrată în Olanda, însă și-a

desfășurat activitatea în Germania. Între timp, întregul capital social a ajuns în proprietatea unor cetățeni germani, însă firma a rămas o societate constituită după drept olandez. Aflată deja în totalitate în proprietate germană, societate Überseering a dorit să acționeze în justiție o altă societate, însă instanța competentă din Germania i-a respins cererea formulată. Nici în decizia Überseering din 2002, Curtea nu s-a pronunțat expres asupra problemei compatibilității teoriei sediului social real cu dreptul Uniunii Europene, a devenit clar că atunci când această teorie încalcă, în mod nejustificat, dreptul de libera stabilire, statul în cauză trebuie să renunțe la folosirea sa; pentru că promovarea indirectă a teoriei incorporării a avut legătură, numai cu capacitatea juridică, iar nu și cu determinarea generală a legii aplicabile.

În argumentarea oferită, Curtea de Justiție Europeană a reinterpretat parțial cele cuprinse în decizia dată în cauza Daily Mail, și a declarat că în spiritul art. 43 și 48 ale Tratatului, statele membre nu pot refuza recunoașterea calității de subiect de drept al unei societăți constituite în conformitate cu legislația unui stat membru și ca urmare nu-i pot refuza nici recunoașterea calității sale procesuale.

Cel mai recent, Curtea de Justiție Europeană a avut ocazia să-și exprime părerea cu privire la dreptul la stabilire primar cu prilejul cauzei *Cartesio*. În luna noiembrie 2005, societatea Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt. a depus o cerere la instanța competentă, Bács-Kiskun Megyei Bíróság (Tribunalul Districtual Bács-Kiskun), în care a solicitat să se opereze modificarea privind noul sediu, cu adresa Italia, Gallarate, Via Roma Cartesio și-a dorit mutarea administrației centrale în Italia, dorind în același timp să fie supusă legii maghiare în calitate de lege personală. Tribunalul a respins însă cererea înaintată de Cartesio, motivând decizia sa că legislația maghiară nu permite transferul sediului dintr-un stat membru în altul, păstrându-se, totodată, legea maghiară ca legea personală aplicabilă societății. Pentru a-și transfera sediul, Cartesio ar fi trebuit să se lichideze în Ungaria și să se reînființeze în Italia în conformitate cu legislația italiană. Respingerea solicitării a avut la bază principiul sediului, tribunalul declarând că atât în Ungaria, cât și în Italia se aplică principiul sediului pentru stabilirea legii personale aplicabile persoanelor juridice. Apelul împotriva deciziei a fost înaintată de către Cartesio Bt. la Curtea de Apel din Szeged, care a demarat procedura

preliminară, solicitând Curții de Justiție Europene în primul rând, răspuns la întrebarea dacă o societate are dreptul de a se referi direct la normele dreptului Uniunii Europene în vederea transferului sediului dintr-un stat membru în altul, respectiv la întrebarea dacă este sau nu incompatibilă cu legislația Uniunii Europene acea reglementare a jurisprudenței interne care îi împiedică pe societăți să-și transfere sediul dintr-un stat membru într-un alt stat membru. Decizia avocatului general Poiares Maduro a apărut la data de 22 mai 2008, în argumentarea sa, avocatul general susținând că este incompatibilă cu legislația comunitară acea reglementare națională, care împiedică o societate să își transfere sediul social dintr-un stat membru în altul – declarându-se vizibil pentru libertatea stabilirii societăților După decizia avocatului general în favoarea transferului de sediu cu păstrarea calității de societate înregistrată în țara de origine, mulți au fost surprinși în mod neplăcut de decizia Curții de Justiție Europene din data de 15 decembrie 2008 [5].

În motivarea hotărârii, Curtea s-a folosit în cea mai mare parte de argumentarea invocată în cauza *Daily Mail*, repetând că în lipsa unei legislații comunitare unificate, statele membre pot determina ce condiții trebuie să îndeplinească o societate pentru a o considera legalmente constituită în baza sistemului de drept național. Prin decizia ei, Curtea a statuat că în starea prezentă a dreptului Uniunii Europene, libertatea de stabilire nu este incompatibilă cu practica unui stat membru de a restricționa o societate constituită în temeiul dreptului național în transferarea sediului într-alt stat membru, păstrându-și în același timp calitatea de societate înregistrată în țara de origine.

Putem concluda că de la decizia dată în cauza *Daily Mail* până la decizia în cauza *Cartesio* este vorba de o evoluție indiscutabilă în ceea ce privește jurisprudența Curții de Justiție Europene în materie de dreptul de stabilire primar al societăților. Decizia în cauza *Daily Mail* a statuat că statele membre au dreptul de a restricționa sau interzice societăților să-și transfere sediul cu păstrarea calității de persoană juridică a țării de origine.

Evoluția jurisprudenței Curții de Justiție Europene cu privire la libertatea de stabilire a societăților comerciale în interiorul pieței comune constituie o dovadă despre necesitatea armonizării și uniformizării legislative la nivel european și internațional, deoarece majoritatea statelor continuă să promoveze, prin diverse norme legale,

protejarea propriului sistem de drept față de societățile comerciale înființate în alte state.

Analizând efectul jurisprudenței Curții de Justiție Europene asupra reglementării naționale, conchidem că principul sediului social este aplicat în legislația Republicii Moldova, și este în conformitate cu interpretarea oferită de Curte în cauzele Daily Mail și Cartesio.

Menționăm că în timp ce dreptul la stabilire secundar este garantat în mod explicit în legislația Uniunii Europene, dreptul la stabilire primar reprezintă una dintre cele mai controversate și dezbătute teme ale dreptului european al afacerilor, atât din punctul de vedere al doctrinei, cât și din punctul de vedere al jurisprudenței.

Referințe:

1. Curtea Europeană de Justiție și Dreptul de Stabilire, p. 8. [Accesat 27.05.2018] Disponibil: http://www.aippimm.ro/files/articles_files/55/-1065/ghid-drept-stabilire.pdf
2. ȘANDRU, D. *Libertatea de stabilire a societăților în Uniunea Europeană. Culegere de jurisprudență și legislație*. Ediție Universitară, 2014. p. 29.
3. ZSOLT, K. *Libertatea de stabilire a societăților comerciale în Uniunea Europeană și dreptul român. Reglementarea de drept internațional privat a noului Cod civil cu privire la naționalitatea persoanelor juridice în perspectiva dreptului european*, p. 9. [Accesat 20.06.2018] Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/316170392_Libertatea_de_stabilire_a_societatilor_comerciale_in_Uniunea_Europeana_si_in_dreptul_roman.
4. OPRE, A. *A Observații privind regimul persoanelor juridice în dreptul internațional privat român din perspectiva reglementărilor din noul Cod civil*, [Accesat 15.06.2018] Disponibil <https://studia.law.ubbcluj.ro/articol/459>.